Rationality in Vachana Literature

Dr R Mahesh

ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿವೈಚಾರಿಕತೆ

ಡಾ.ಆರ್.ಮಹೇಶ
ಸಹಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ,
ಸ.ಪ್ರ.ದ.ಕಾಲೇಜು,
ಭರಮಸಾಗರ

ವೈಚಾರಿಕತೆಎನ್ನುವುದುಬುದ್ದಿಮತ್ತುಭಾವನೆಗೆಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದುಜೀವನದಅನುಭವಮತ್ತುಸೂಕ್ಷ್ಮಕಲ್ಪನೆಗಳುಇಲ್ಲಿಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಪಡೆಯುತ್ತವೆ.ಯಾರುಈಎರಡುಅಂಶಗಳನ್ನುಗ್ರಹಿಸುವಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೋಅಂತಹವರುಬದುಕಿನವಿವಿಧಮುಖಗಳಬಗ್ಗೆಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ.ಮುಂದುವರೆದುವೈಚಾರಿಕತೆಬುದ್ದಿಮತ್ತುವಿಜ್ಞಾನವನ್ನುಕುರಿತಂತೆಚರ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.ವಿಜ್ಞಾನಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾದವಿಷಯದಮೂಲಕನಮ್ಮನ್ನುಚಿಂತನೆಗೆತೊಡಗಿಸುತ್ತದೆ.ಅಂದರೆಅದರಕ್ಷೇತ್ರಸೀಮಿತವಾದದ್ದುಆದರೂಕೂಡವಿಜ್ಞಾನಜ್ಞಾನದಒಂದುಭಾಗವೇಜ್ಞಾನದವಿಷಯಬಂದಾಗಸಾಹಿತ್ಯ, ಚರಿತ್ರೆ, ಮಾನವಿಕವಿಜ್ಞಾನಗಳೆಲ್ಲವೂಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತವೆ.ಈಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಜಾÐನಮೀಮಾಂಸೆಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.ಜ್ಞಾನಮೀಮಾಂಸೆಗೆಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1400 ವರ್ಷಗಳಹಿಂದೆಯೇಚರ್ಚೆನಡೆದಿದೆ.ಮುಗ್ಧಮನಸ್ಸುಗಳಮೇಲೆಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಗಳದಬ್ಬಾಳಿಕೆನಡೆದಿರುವುದುಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.ಸತ್ಯವನ್ನುಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದಸಾಕ್ರೆಟಿಸ್ನಂತವರುಇಂದಿಗೂಪ್ರಸ್ತುತ. ಚಾರ್ವಾಕರು, ಗೌತಮಬುದ್ಧ, ಮುಖ್ಯರೆನಿಸುತ್ತಾರೆ.ಈದಿಸೆಯಲ್ಲಿ 12ನೆಯಶತಮಾನದವಚನಸಾಹಿತ್ಯ, ಅಂದಿನವಚನಕಾರರು (ಶರಣರು) ಮುಖ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಅಂದುಅಧಿಕಾರವಾದಿಗಳುದೇವರು, ಧರ್ಮಮತ್ತುಭಕ್ತಿಯಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಸಾಮಾನ್ಯಜನರಶೋಷಕರಾಗಿದ್ದರು.ವೇದಉಪನಿಷತ್ತಳಲ್ಲಿನ, ಬೈಬಲ್, ಖುರಾನ್ನಂತಾದಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿನವೈಚಾರಿಕಅಂಶಗಳನ್ನುಓದು-ಬರಹತಿಳಿಯದಮುಗ್ಧಜನಸಮೂಹವನ್ನುಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತಈತರಹದಅಧಿಕಾರವಾದವನ್ನುಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದಂಥವರಿಗೆಧರ್ಮವಿರೋಧಿಪಟ್ಟಕಟ್ಟಿದರು. ಈದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿವಚನಸಾಹಿತ್ಯಮತ್ತುಕೀರ್ತನ (ದಾಸ) ಸಾಹಿತ್ಯಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನುಮುಖ್ಯವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡುಜನ್ಮತಳೆಯಿತು.ವಚನಸಾಹಿತ್ಯಶ್ರಮಿಕವರ್ಗದ (ಕಾಯಕ) ಆಶೋತ್ತರಗಳನ್ನುಬಿಂಬಿಸಿದರೆದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಭಕ್ತಿಮೂಲಕ (ಸಂಗೀತವೂಸೇರಿದಂತೆ) ಜನತೆಯನ್ನುತನ್ನತ್ತಸೆಳೆಯಿತು.

12ನೆಯಶತಮಾನಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ, ಸಾಂಸ್ಕøತಿಕವಾಗಿ, ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ,

ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾಗಿತುಂಬಾಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.ಕಾರಣವಿಷ್ಟೆವಚನಸಾಹಿತ್ಯಚಳವಳಿರೂಪವನ್ನುಪಡೆದುಕೊಂಡುಕಾಯಕಸಂಸ್ಕøತಿಗೆಹೆಚ್ಚುಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದು.ಯಾವುದೇಸಾಹಿತ್ಯಪಂಥಗಳಾಗಲಿಅಥವಾಸಾಹಿತ್ಯರೂಪಗಳಾಗಲಿಜನತೆಯಆಶೋತ್ತರಗಳಿಗೆ (ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ) ಸ್ಪಂದಿಸಿದಾಗಹಾಗೂನಡೆಮತ್ತುನುಡಿಒಂದಾದಾಗಜನಮನದಲ್ಲಿಉಳಿಯುತ್ತದೆ.ಆದಕಾರಣವಚನಸಾಹಿತ್ಯಮತ್ತುವಚನಕಾರರುಇಂದಿಗೂಪ್ರಸ್ತುತತೆಮತ್ತುಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಪಡೆಯಲುಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.ಈಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿವಚನಕಾರರುಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದಶರಣತತ್ವಗಳುಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತವೆ.ವಚನಕಾರರುಪರಿಚಯಿಸಿದಗುರು-ಲಿಂಗ-ಜಂಗಮಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಕಾಯಕಮತ್ತುಭಕ್ತಿಹಾಗೂಲೌಕಿಕಮತ್ತುಅಲೌಕಿಕ (ಅಧ್ಯಾತ್ಮ) ವನ್ನುಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆಬೋಧಿಸಿದರು.ವರ್ಣಮತ್ತುವರ್ಗರಹಿತವಾದಲಿಂಗಭೇದವಿಲ್ಲದಸಮಸಮಾಜನಿರ್ಮಾಣಹಾಗುಅಸಮಾನತೆಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದುಶರಣರಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು.

ವಚನಚಳವಳಿ

12ನೆಯಶತಮಾನದಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿತುಂಬಾಪ್ರಾಬಲ್ಯಹೊಂದಿದ್ದಧರ್ಮಮತ್ತುಸಾಂಪ್ರದಾಯಕತೆಯನ್ನುದಾಟಿ “ಕಾಯಕತತ್ವ” ದೆಡೆಗೆಚಲನೆಪಡೆಯಿತು.ಜಾತಿ, ವರ್ಗಮತ್ತುವರ್ಣವನ್ನುನಿರಾಕರಿಸಿ “ಕಾಯಕ” ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದುಸಾರಿಶ್ರಮಸಂಸ್ಕøತಿಗೆಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆನೀಡಲಾಯಿತು.ಬಸವಣ್ಣನವರವಿಚಾರಧಾರೆಗಳುವಚನಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆಹಾಗೂಶರಣರವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆಮಹತ್ತರವಾದಗೌರವಮತ್ತುಘನತೆಯನ್ನುತಂದುಕೊಟ್ಟವು.ಸಾಮಾಜಿಕವಾದಸಮಾನತೆಗೆಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆಮೇಲುಕೀಲುಸಲ್ಲದೆಂದರು.ಕಾಯಕದಲ್ಲಿಎಲ್ಲರೂಸಮಾನರೆನ್ನುತ್ತಾಅದೇವೇಳೆಗೆಸೋಮಾರಿತನವನ್ನುಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ.ನಡೆಮತ್ತುನುಡಿಗೆಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆಅಂತರಂಗಹಾಗೂಬಹಿರಂಗಗಳೆರಡೂಶುದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕೆಂದರು.ಮನುಷ್ಯನವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕುರಿತಂತೆಹೇಳುವಮಾತುಗಳೆಂದರೆ “ಕಳಬೇಡಕೊಲಬೇಡ, ಹುಸಿಯನುಡಿಯಲುಬೇಡ, ಮುನಿಯಬೇಡ, ಅನ್ಯರಿಗೆಅಸಹ್ಯಪಡಬೇಡ, ಇದಿರುವಅಳಿಯಲುಬೇಡ, ಇದೇಅಂತರಂಗಶುದ್ಧಿ, ಇದೇಬಹಿರಂಗಶುದ್ಧಿ, ಇದೇನಮ್ಮಕೂಡಲಸಂಗಮನನೆನೆಯುವಪರಿನೋಡಾ “

ಬಸವಣ್ಣಮೇಲಿನವಚನದಮೂಲಕವ್ಯಕ್ತಿಯವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನುಕುರಿತುಹೇಳುವುದರಜೊತೆಗೆಅವನಅಂತರಂಗಮತ್ತುಬಹಿರಂಗಗಳೆರಡೂಶುದ್ಧವಾದಾಗಅವನುನಿಜವಾದಭಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆನ್ನುತ್ತಾನೆ.ಬಸವಣ್ಣಹೇಳವಂತೆಭಕ್ತನಾದವನಿಗೆಅಂತರಂಗಮತ್ತುಬಹಿರಂಗಶುದ್ಧದಮೌಲ್ಯಗಳುಮುಖ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.ಅಂದರೆಅವನವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆಸಂಬಂಧಿಸಿದಮಾತುಗಳಿ

ವು.ಇಲ್ಲಿಭಕ್ತನಗುಣಕ್ಕೆಸಂಬಂಧಿಸಿದವಿಷಯಒಂದಾದರೆಮುಂದುವರೆದುಅವನುಮುಂದೆ ಸಾಗಬೇಕಾದದಾರಿಗೆಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಭಕ್ತನಾದವನಿಗೆಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಮತ್ತುಬಹಿರಂಗಮುಖ್ಯವೆಂದೂಇವೆರಡೂಮನಸ್ಸುಮತ್ತುಕ್ರಿಯೆಗಳಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆತಿಳಿಸುತ್ತದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತನಾಗಬೇಕಾದರೆಅಗತ್ಯವಾದಗುಣಗಳಿವು.

ಈರೀತಿಬಸವಣ್ಣನವರುಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನುಬಳಸುವುದರಮೂಲಕವ್ಯಕ್ತಿಯವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ.ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನುಈರೀತಿಯರೂಪಕಗಳನ್ನುಬಳಸಿಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (ಅಂತರಂಗಮತ್ತುಬಹಿರಂಗ)

ಬಸವಣ್ಣನವರಚಲನಶೀಲ (ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ) ಸಮಾಜದಕನ್ನಡಿಯೆಂದರೆಕೆಳಗಿನವಚನದೇವಾಲಯ, ವರ್ಗಸಮಾಜಮತ್ತುಆಡಂಬರದಭಕ್ತಿಕುರಿತವ್ಯಂಗ್ಯವನ್ನುಈವಚನದಲ್ಲಿಕಾಣಬಹುದು.

ಉಳ್ಳವರುಶಿವಾಲಯಮಾಡುವರು
ನಾನೇನಮಾಡುವೆಬಡವನಯ್ಯ
ಎನ್ನಕಾಲೇಕಂಬ, ದೇಹವೇದೇಗುಲ
ಎನ್ನಶಿರಹೊನ್ನಕಳಸವಯ್ಯ
ಸ್ಥಾವರಕ್ಕಳಿವುಂಟು, ಜಂಗಮಕ್ಕಳಿವಿಲ್ಲ

ಮೇಲಿನವಚನದಲ್ಲಿವರ್ಗ, ದೇವಾಲಯದಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ಚಲನಶೀಲಸಮಾಜ, ಜಡಸ್ವರೂಪ, (ಜಡತ್ವ) ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ-ಜ್ಞಾನದಕಡೆಗೆ (ಕತ್ತಲೆಯಿಂದಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೆ) ಚಲಿಸಬೇಕೆನ್ನುವಪರಿಕಲ್ಪನೆಜೊತೆಗೆದೇವಾಲಯದನಿರಾಕರಣೆಕುರಿತುಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆಅಂದುದೇವಾಲಯಗಳುಅಧಿಕಾರಸ್ಥರಮತ್ತುಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳದರ್ಪದಸಂಕೇತಗಳಾಗಿದ್ದವು.ಆಕಾರಣಕ್ಕೆದೇವಾಲಯನಿರಾಕರಣೆಇಲ್ಲಿದೆ, ಉಳ್ಳವರುಮತ್ತುಬಡವಪರಿಕಲ್ಪನೆ (ವರ್ಗವ್ಯವಸ್ಥೆ) ತನ್ನನ್ನೇತಾನುದೇವಾಲಯಕ್ಕೆಅರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಪರಿಪಾಠ, ಬಸವಣ್ಣನವರುಇಲ್ಲಿಬದುಕುಮತ್ತುಜ್ಞಾನಎರಡನ್ನುಕುರಿತುಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆಕತ್ತಲಿಂದಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೆ, ಅಜ್ಞಾನತೊಡೆದುಜ್ಞಾನದಮಾರ್ಗಹುಡುಕುತ್ತಾಸಾಗಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.ಜಡತ್ವದಿಂದಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡುಚಲನಶೀಲತೆಯಮೆಟ್ಟಿಲೇರುವುದರಮೂಲಕಮುಕ್ತಿಪಡೆಯಬೇಕೆನ್ನುವುದು, ಸ್ಥಾವರಮತ್ತುಜಂಗಮಪರಿಕಲ್ಪನೆಜಡತ್ವಮತ್ತುಚಲನೆಅಂದರೆಅಜ್ಞಾನಮತ್ತುಜ್ಞಾನವನ್ನುಕುರಿತಾದದ್ದು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾಹೇಳಿದಬಸವಣ್ಣದೇವರವಿಚಾರವಾಗಿಏನನ್ನುಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಏಕೆಂದರೆಇಂತಹದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿಭಕ್ತತನಗೆಬೇಕಾದದೇವರನ್ನುಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡುದರ್ಶನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂಬುದಾಗಿರಬಹುದು.ಕಾರಣವಿವಿಧತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನಕಂಡುಕೊಂಡಿರುವಈನಾಡಿನಲ್ಲಿದೈವದಬಗ್ಗೆಹೇಳುವುದುಬಸವಣ್ಣನವರಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದುತೋರುತ್ತದೆ.ಬಸವಣ್ಣಅವರುವೈಚಾರಿಕವಾದದೇವರದರ್ಶನವಾಗಬೇಕೆಂದುಹೇಳುತ್ತಾರೆ.ಈತರಹದದೇವರದರ್ಶನಕ್ಕೆಸದಾಭಕ್ತನಮನಸ್ಸುಹಾತೊರೆಯಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.ಮನೆಯೊಳಗೆಮನೆಯೊಡೆಯನಿದ್ದಾನೋಇಲ್ಲವೋಎನ್ನುವವಚನಕೂಡವ್ಯಕ್ತಿಯಅಂತರಂಗದಶುದ್ಧತೆಯನ್ನುಕುರಿತದ್ದಾಗಿದೆ.ವ್ಯಕ್ತಿಯುತನ್ನಆಂತರ್ಯವನ್ನುತಾನುಶೋಧನೆಗೆಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುವಬಗೆಯಿದು.

ಶೂದ್ರರು, ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಅಸ್ಪøಶ್ಯರುಸಮಾಜದಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆಬರಬೇಕೆನ್ನುವುದುಅಂದಿನಶಿವಶರಣದರಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು.ಅಧ್ಯಾತ್ಮದವಿಷಯದಲ್ಲಿಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂಅವಕಾಶಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದು, ವಚನಕಾರರುಲಿಂಗಅಸಮಾನತೆತೊರೆದುಹಾಕುವುದರಪ್ರಯತ್ನವೇಆಗಿದೆ.ಈದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಲೌಕಿಕತೆಮತ್ತುಅಲೌಕಿಕತೆಕುರಿತುಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ.ಲೌಕಿಕದಸಂಕೇತವಾಗಿಪುರುಷನನ್ನುಮುಖ್ಯವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡುಹಾಗೂಅಲೌಕಿಕತೆಸಂಕೇತವಾಗಿಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನÀನ್ನುಸಂಕೇತವಾಗಿಸಿಕೊಂಡುದನಿಎತ್ತಿಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ.ಅಲ್ಲದೆಪುರುಷಸಮಾಜದಹಿಡಿತಕ್ಕೆಸಿಲುಕಿನಲುಗಿದಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯದಪರವಾಗಿಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ.ಅಲ್ಲದೆಹೆಣ್ಣಿನಬೇಗುದಿಯನ್ನುಕುರಿತುತನ್ನನ್ನೇತಾನುಶೋಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.ಈತರಹದಬೇಗುದಿಯನ್ನುಕುರಿತವಚನವೆಂದರೆ "ತೆರಣಿಹುಳುತನ್ನನೂಲುತಾನೆಸುತ್ತಿಸಾವತೆರನಂತೆ. ...."

ತನ್ನಮನಸ್ಸಿನತಳಮಳವನ್ನುಇನ್ನೊಬ್ಬರಹತ್ತಿರಹೇಳಲಾರದಸ್ಥಿತಿಗೆಸಿಲುಕಿರುವಅಕ್ಕರೇಷ್ಮೆಹುಳುತನಗೆಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆತನ್ನಸಾವನ್ನುತಾನೆತಂದುಕೊಂಡಂತೆನನ್ನಸ್ಥಿತಿಎನ್ನುವಬೇಗುದಿಯನ್ನೆವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ತನ್ನಅಂತರ್ಮುಖತೆಯನ್ನುವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.ಮುಂದುವರೆದುಲೌಕಿಕಗಂಡಂದಿರಬಗ್ಗೆ, ದೇಹಮತ್ತುಮನಸ್ಸುಗಳಛಿದ್ರತೆಯನ್ನು (ತಾಕಲಾಟ) ಕುರಿತಂತೆಹೇಳುವಮಾತುಗಳೆಂದರೆ

ಎನ್ನಕಾಯಮಣ್ಣು, ಜೀವಬಯಲು
ಆವುದುಹಿಡಿವೆನಯ್ಯದೇವಾ ?
ನಿಮ್ಮನಾವಪರಿಯಲಿನೆನೆವೆನಯ್ಯಾ ?
ಎನ್ನಮಾಯೆಯನುಮಾಣಿಸಯ್ಯ ?
ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.

ಲೌಕಿಕವಾದದ್ವಂದ್ವಮತ್ತುಜಂಜಾಟಗಳನ್ನುಕುರಿತುಮೇಲಿನಂತೆಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ

ತನಗೆತಾನೆಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.ಲೌಕಿಕಬದುಕಿನಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನುಮೇಲಿನವಚನದಲ್ಲಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.ಬಯಕೆಮತ್ತುಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನುವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.ವಿಷಯಸಂಸಾರದನಿರಾಕರಣೆಯಜೊತೆಗೆಲೌಕಿಕದಎಲ್ಲಾಮಿತಿಗಳನ್ನುಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾಳೆ.ಈತರಹದಲೌಕಿಕಸಂಬಂಧಗಳಿಂದದೂರಹೋಗುವಹಾಗೂಹೊಸಸಂಬಂಧದಹುಡುಕಾಟವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.ಎನ್ನಮಾಯೆಯನುಮಾಣಿಸಯ್ಯಅಂದರೆಮೋಹ (ಆಸೆ) ವನ್ನುದೂರವಾಗಿಸೆಂದುಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲಿಬೇಡುತ್ತಾಳೆ.ಕುಟುಂಬಮತ್ತುವ್ಯಕ್ತಿಸಂಬಂಧದನಿರಾಕರಣೆಅಕ್ಕನಲ್ಲಿಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.ಬದುಕುಎರೆಡುವಲಯಗಳಲ್ಲಿಛಿದ್ರವಾಗಿದೆಯೆಂದುಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.ಇದೇಮಾತನ್ನುಬಸವಣ್ಣನವರುಮೋಹಮತ್ತುಲೌಕಿಕತೆಕುರಿತುಜಂಜಾಟದಬಗ್ಗೆಹೇಳುವಮಾತೆಂದರೆ "ತೇಲಲೀಯದುಗುಂಡು, ಮುಳುಗಲೀಯದುಬೆಂಡು" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.ಅಂದರೆಸಂಸಾರವನ್ನುಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಈಜುವಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.ಗುಂಡುಮತ್ತುಬೆಂಡುಸಮಾಜಮುಳುಗಲೂಬಿಡದೆ, ತೇಲಲೂಬಿಡದೆದ್ವಂದ್ವಕ್ಕೆಸಿಲುಕಿಸುವ (ಜಂಜಾಟ) ರೂಪಕಗಳು.ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯಪರಿಸ್ಥಿತಿಯುಇದೇಆಗಿದೆ.ಕೌಟುಂಬಿಕರಚನೆಮತ್ತುಲೌಕಿಕವಾದಸಂಬಂಧಗಳಬಗ್ಗೆಹೋಲಿಕೆಮೂಲಕವಾಸ್ತವವನ್ನುಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾಳೆ.ವ್ಯಕ್ತಿಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದ, ಕುಟುಂಬದಬಗ್ಗೆವ್ಯಕ್ತಿಗಳಕ್ರೂರಹಿಂಸೆಯನ್ನುಅನೇಕವಚನಗಳಲ್ಲಿವಿಡಂಬಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯವಚನಗಳಲ್ಲಿಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ವಂದ್ವಒಂದಾಗುವನೆಲೆಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೊಡನೆಎರಡಿಲ್ಲದಂತೆಒಂದಾಗುವಪರಿಅಕ್ಕನವಚನಗಳಬಯಕೆ, ಅಕ್ಕನಬಯಕೆಯನ್ನುಅವಳವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿಯೆಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.ಅಕ್ಕವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿಲೌಕಿಕದಿಂದಅನುಭಾವದನೆಲೆಗಾಗಿಹುಡುಕಾಡುತ್ತಾಳೆ.ಈರೀತಿಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೊಡನೆಒಂದಾಗುವಬಯಕೆಯನ್ನುಲೈಂಗಿಕವಾಗಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.ಈರೀತಿಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೊಡನೆಒಂದಾಗುವಬಯಕೆಯನ್ನುಲೈಂಗಿಕವಾಗಿಪ್ರತಿಮೆಗಳಮೂಲಕವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.ಅಕ್ಕಲೌಕಿಕದಲ್ಲಿಸಾಧ್ಯವಾಗದತನ್ನಬಯಕೆಯನ್ನಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಸಂಬಂಧದೊಟ್ಟಿಗೆಬೆಸೆದುಕೊಂಡುಲೈಂಗಿಕಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾಳೆ.ಇಂತಹಪ್ರತಿಮೆಗಳುಅವಳಒಂಟಿತನದತೊಳಲಾಟದಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನುಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.ಉದಾ: ಬಂದೆಹೆನೆಂದುಬಟ್ಟೆಯನೋಡಿಬಾರದಿದ್ದರೆಕರಗಿಕೊರಗಿದೆನವ್ವಾ,

ತಡವಾದಡೆಬಡವದೆತಾಯೆ, ಒಮ್ಮೆಕಾಮನಕಾಲಹಿಡಿವೆಸುಡಲಿವಿರಹವ, ನಾನಾರಿಗೆಧೃತಿಗೆಡುವೆ?

ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಕಾರಣಅಕ್ಕನಈತರಹದಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಅವಳಪ್ರೇಮದಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಮತ್ತುಒಂಟಿತನಸಹಿಸಲಾರದಸ್ಥಿತಿಯನ್ನುವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತವೆ.ಇದೂಕೂಡಅಕ್ಕನವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಪರಿಪೂರ್ಣನೆಲೆಯಹುಡುಕಾಟವೇಆಗಿದೆಯೆಂದುಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವಚನಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನದುತುಂಬಾಉನ್ನತವಾದಮತ್ತುವೈಚಾರಿಕವಾದಪ್ರತಿಭೆ.ಬಸವಣ್ಣನವರಿಂದಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿಅನುಭವಮಂಟಪಕ್ಕೆಬಂದುಪ್ರಭುಅದರಅಧ್ಯಕ್ಷರೂಆಗುತ್ತಾರೆ.ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನಲ್ಲಿಮುಖ್ಯವಾಗಿಕಂಡುಬರುವುದುಪ್ರಾಪಂಚಿಕನೆಲೆಗಳಿಂದಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಬಯಸುವಮಾನವ.ಸಮಾಜಮತ್ತುವ್ಯಕ್ತಿಸಂಬಂಧಕುರಿತಂತೆಅಲ್ಲಮನಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನುಗಮನಿಸಿದರೆವ್ಯಕ್ತಿಸಮಾಜದಎಲ್ಲವಲಯಗಳಲ್ಲೂಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕೆನ್ನುವವನುಭೌತಪ್ರಪಂಚದವ್ಯಕ್ತಿಯು (ಲೌಕಿಕ) ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈರೀತಿಸಮಾಜದಎಲ್ಲಸ್ತರಗಳಿಂದಲೂವ್ಯಕ್ತಿಯುಬಿಡುಗಡೆಬಯಸುತ್ತಾನೆಂದರೆಆತನುಸಮಾಜದಎಲ್ಲಾಆವರಣಗಳಿಂದಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗುವುದು.ಈತರಹದಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯಮೂಲಉದ್ದೇಶವೆಂದರೆತನ್ನನ್ನುತಾನುಅರಿಯುವುದೇಆಗಿದೆ.ಅಂದರೆಸಾಮಾಜಿಕಮೌಲ್ಯಗಳಹುಡುಕಾಟ.

ಈತರಹದಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲಿಎಲ್ಲಾತರಹದಕ್ರಿಯೆಗಳೂಲೌಕಿಕವಾದದ್ವಂದ್ವದಲ್ಲಿಸುತ್ತುವಗಾಣಗಳಾಗಿಬಿಡುತ್ತವೆ.

ಎಲ್ಲವಚನಕಾರರಹಾಗೆಯೇಪ್ರಭುಕೂಡಮಾಯೆ (ಮೋಹ) ಯನ್ನುಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.ಪ್ರಭುಹೇಳುವಂತೆಹೆಣ್ಣು, ಹೊನ್ನು, ಮಣ್ಣುಮಾಯೆಯಲ್ಲ“ ಮನದಮುಂದಣಆಸೆಯೇಮಾಯೆಕಾಣಾಗುಹೇಶ್ವರಾ “ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮನಸ್ಸಿನಆಸೆಯನ್ನುಮಾಯೆಯೆಂದುಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.ಗೃಹಸ್ಥಬದುಕಿನಪಾವಿತ್ರ್ಯತೆಯನ್ನುಕುರಿತುಅಲ್ಲಮಪ್ರಬುಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ.ಲೌಕಿಕತೆಯನ್ನುತ್ಯಜಿಸಿದಒಂಟಿಬದುಕಿನನಿರಾಕರಣೆಯನ್ನುಕುರಿತುವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ.ಭೋಗವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಮೈಮರೆತವರನ್ನುಪಶುವಿಗೆಸಮಾನವೆಂದುಹೇಳುತ್ತಾನೆ.ಇಂಥಹವ್ಯಕ್ತಿಗಳಬದುಕನ್ನಅಜ್ಞಾನಿಗಳಕೂಟವೆಂದುಕರೆಯುತ್ತಾನೆ.ಒಟ್ಟಾರೆಶರಣರು“ ಸಹಜಿವನಮತ್ತುಸಮನ್ವಯತೆಗೆ” ಹೆಚ್ಚುಒತ್ತುಕೊಟ್ಟವರು.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನಮತ್ತೊಂದುವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆಆತನಬೆಡಗಿನವಚನಗಳದ್ದು.ಒಗಟಿನರೂಪದವಚನಗಳನ್ನುರಚಿಸಿರುವುದು.(ಪ್ರತಿಮೆಅಥವಾಸಂಕೇತಗಳಬಳಕೆ)

ಬೆಡಗಿನವಚನಗಳುಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆಕೊಡುವಅರ್ಥವೇಒಂದುರೀತಿಯದ್ದಾದರೆ.ಅವುಗಳಒಳಅರ್ಥವೇಮತ್ತೊಂದುರೀತಿಯದಾಗಿರುತ್ತದೆ.ಉದಾಹರಣೆಗೆನೋಡುವುದಾದರೆ,

"ಸಂಸಾರನೆಂಬಹೆಣಬಿದ್ದಿರೆತಿನಬಂದನಾಯಿ
ತಿನಬಂದನಾಯಜಗಳವನೋಡಿಹೆಣನೆದ್ದುನಗುತಿರೆ
ಗುಹೇಶ್ವರನೆಂಬಲಿಂಗಅಲ್ಲಿಲ್ಲಕಾಣಿರೆ"
ಗುಹೇಶ್ವರನೆಂಬಲಿಂಗಅಲ್ಲಿಲ್ಲಕಾಣಿರೆ"

ಮೇಲಿನವಚನಗಳಲ್ಲಿಸಂಸಾರ, ಹೆಣ, ನಾಯಿಎನ್ನುವಮೂರುಸಂಕೇತಗಳನ್ನುಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.ಈವಚನದಒಳಹೊಕ್ಕುನೋಡಿದಾಗಮೇಲಿನಮೂರುಸಂಕೇತಳಅರ್ಥವನ್ನಸಮಾಜಪಟ್ಟಭದ್ರುರುಮತ್ತುಸ್ಪರ್ಧೆಗಳೆಂದುಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ, ಧ್ವನ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.ಅಂದರೆಈಸಮಾಜದಮೇಲೆಹಿಡಿತಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಸ್ಪರ್ಧೆಮಾಡುವಪಟ್ಟಭದ್ರುರುತಾವೇಕಿತ್ತಾಡುವಜಗಳವಾಡುವನಾಯಿಗಳಿಗೆಹೋಲಿಸದ್ದಾರೆ.ಈಸಂಸಾರವನ್ನುಒಂದುಹೆಣಕ್ಕೆಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುಅಸಮಾನತೆಯಿಂದಕೂಡಿದಬದುಕನ್ನುಕಂಡುಮರುಕಪಡುತ್ತಾರೆ.ಸ್ವಾರ್ಥದಬಗ್ಗೆಕಳವಳವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.ಸಮಸಮಾಜದಕಲ್ಪನೆಅಲ್ಲಮಪ್ರಬುವಿನದು.ಮೌಢ್ಯಮತ್ತುಅವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆಯನ್ನುವಿರೋಧಿಸಿದಪ್ರಭುಸಮಾನಧರ್ಮದಕನಸುಕಾಣುತ್ತಾರೆ.ಗಂಡ, ಹೆಂಡತಿ, ಸಂಬಂಧಕುರಿತುಈಕೆಳಗಿನಂತೆಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇಂದುಸಾವಹೆಂಡತಿಗೆನಾಳೆಸಾವಗಂಡನೋಡವ್ವ !
ಘಳಿಗೆಘಳಿಗೆಗೆಮಗುಹುಟ್ಟಿಕೈಗೆಬಾಯ್ಗೆಬಂದಿತ್ತವ್ವ !
ಅರಿವುಕುರುಹನುಮರವೆನುಂಗಿತ್ತು!
ಗುಹೇಶ್ವರನುಳಿದನವ್ವ.

ಗಂಡಹೆಂಡತಿಮತ್ತುಮಗುವಿನಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿಸಂಸಾರಮತ್ತುಅದರಮುಖೇನಲೌಕಿಕವನ್ನುನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾನೆ.ಪ್ರಭುಹೇಳುವಂತೆಸಾಂಸಾರಿಕವಾದಸಂಸಾರವೇನಿಷ್ಫಲವೆಂದುಈಮೂಲಕಸಾದಾರಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.ಅಲ್ಲಮನಪ್ರಕಾರಈತರಹದಸಂಬಂಧಗಳುವ್ಯಕ್ತಿಯಅರಿವಿನನೆಲೆಯನ್ನುವಿಸ್ತರಿಸದೇಕೇವಲಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾದತೊಳಲಾಟಕ್ಕೆಸಿಲುಕಿಸುತ್ತವೆನ್ನುತ್ತಾನೆ.ಆದಕಾರಣವ್ಯಕ್ತಿಯಅಧ್ಯಾತ್ಮದಅರಿವಿನನೆಲೆಗಳಿಗೂಹಾಗೂಆತನಬದುಕಿನನೆಲೆಗಳಿಗೂವಿರೋಧವಾದಸಂಬಂಧವಿದೆನ್ನುತ್ತಾನೆ.ವೈಜ್ಞಾನಿಕಮತ್ತುಅರಿವನ್ನುಬಿತ್ತರಿಸಿದಮತ್ತೊಬ್ಬವಚನಕಾರನೆಂದರೆಅರಿವಿನಮಾರಿತಂದೆ, ಆದರೆಇದುವರೆಗೂನಮಗೆಸಿಕ್ಕಿರುವವಚನಕಾರರಿಗೆಹೋಲಿಸಿದರೆಅರಿವಿನಮಾರಿತಂದೆಬಗ್ಗೆಹೆಚ್ಚಿನಸಂಶೋಧನೆಮತ್ತುಬೆಳಕನ್ನುಚೆಲ್ಲುವಕಾರ್ಯಗಳುನಡೆದಿಲ್ಲವೆಂದೇಹೇಳಬಹುದು.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನವಚನಗಳಿಗಿಂತಲೂವಿಭಿನ್ನವಚನಗಳನ್ನುಈಗರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.ಈತನವೈಯಕ್ತಿಕವಿವರಗಳುಹೆಚ್ಚಾಗಿತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ. ಈತನ 308 ವಚನಗಳುಮಾತ್ರನಮಗೆದೊರೆತಿವೆ.ಬದುಕಿನಸಂಕೀರ್ಣತೆಮತ್ತುದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನುಪ್ರಭುವಿನರೀತಿಯಲ್ಲಿಗುರು, ಲಿಂಗ, ಸಂಕೇತಮತ್ತುರೂಪಕಗಳಮೂಲಕಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.ಜಂಗಮದಪರಿಕಲ್ಪನೆಇಂದ್ರಿಯಗಳವಿಚಾರವಾಗಿಮತ್ತುಮಾಯೆಯನ್ನು (ಮೋಹ) ಕುರಿತುಹೇಳುತ್ತಾನೆ.ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ.

ಬ್ರಹ್ಮಂಗೆಸರಸ್ವತಿಯಾಗಿಕಾಡಿತ್ತುಮಾಯೆ,
ವಿಷ್ಣುವಿಗೆಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾಗಿಕಾಡಿತ್ತುಮಾಯೆ,
ರುದ್ರಂಗೆಉಮಾದೇವಿಯಾಗಿಕಾಡಿತ್ತುಮಾಯೆ,
ಎನಗೆನಿಮ್ಮನರಿವಬಯಕೆನೀನಾನುಳ್ಳನ್ನಕ್ಕಉಭಯವು
ಸದಾಶಿವಮೂರ್ತಿಲಿಂಗವುನಾನೀನೆಂಬುದೆಮಾಯೆ.

ಮಾಯೆ(ಮೋಹ) ಯಾರನ್ನೂಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದುಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಮುಖ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆಮಾರಿತಂದೆ, ಮಾಯೆತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನುಬಿಡದಂತೆಕಾಡಿದೆಯೆನ್ನುವಮಾರಿತಂದೆನೀನುಮತ್ತುನಾನುಎನ್ನುವಅಹಂಅನ್ನುತ್ಯಜಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನೀನೆಂಬುದುಮಾಯೆ, ಭವಮತ್ತುಸಾವುಮಾಯೆಯಾಗಿಮನುಷ್ಯನನ್ನುಕಾಡುತ್ತೆನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ವಚನಕಾರರದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಕಾಯಕವೆಂದರೆದುಡಿಮೆಅಥವಾದೈಹಿಕಶ್ರಮಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಇದುದೇವರಸೇವೆಯೆಂದುಭಾವಿಸಿಭಕ್ತಿಯಿಂದಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.ಭಕ್ತಿಯೆಂದರೆನಿಷ್ಟೆಎಂದರ್ಥ. ಪೂಜ್ಯಮನೋಭಾವದಿಂದಮಾಡುವಕಾಯಕವಾದ್ದರಿಂದಯಾರುಯಾವಕಾಯಕವನ್ನಾದರೂಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆಎಂದುಶರಣರುಹೇಳುತ್ತಾರೆ.ಈರೀತಿವಿವಿಧಕಾಯಕಗಳನ್ನುಕೈಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಮೇಲುಮತ್ತುಕೀಳುಎನ್ನದೆಅವರವರುಮಾಡುವಕಾಯಕಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದುಭಾವಿಸಬೇಕು.ಈರೀತಿವಚನಗಳಲ್ಲಿನವೈಚಾರಿಕತೆಯನ್ನುಸ್ಥೂಲವಾಗಿಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಆಕರಗ್ರಂಥಗಳು :

1) ಅನುಭಾವ : ಸಾಂಸ್ಕøತಿಕಸಮಸ್ಯೆಹುಡುಕಾಟ, ಬಸವರಾಜಕಲ್ಗುಡಿ ಪ್ರಕಾಶನ:ಕೆ.ಬಿ.ಪ್ರಗತಿಬರಹಪಬ್ಲಿಷಿಂಗ್ಹೌಸ್,ಹಂಪಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು.
2) ಭಕ್ತಿಪಂಥದಲ್ಲಿಸಮಾಜಕಾರ್ಯದಬೇರುಗಳು, ಡಾ. ಎಚ್.ಎಂ.ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಪ್ರ.ಎಂ.ಭೈರೇಗೌಡ, ಪ್ರಗತಿಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್ - ಬೆಂಗಳೂರು.